

**FICTION
CONNECTION**

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Katie Kitamura

Intimități

Traducere din limba engleză de
Laura Karsch

1.

Niciodată nu este ușor să te muți într-o altă țară, dar eram bucuroasă, ce-i drept, că plecasem din New York. De la moartea tatălui meu și subita retragere a mamei la Singapore, mă simțeam dezorientată în orașul acela. Pentru prima dată înțelegeam în ce măsură mă ancoraseră părinții mei în acel loc din care nu provenea niciunul dintre noi. Lunga boală a tatălui meu fusese ceea ce mă ținuse acolo, însă odată cu deznodământul ei nefericit eram brusc liberă să plec. Aplicasem pentru poziția de interpretă la Curte dintr-un impuls, dar după ce acceptasem postul și mă mutasem la Haga mi-am dat seama că nu mai aveam de gând să mă întorc la New York, nu mai știam cum să mă simt acasă acolo.

Am sosit la Haga cu un contract pe un an la Curte și în rest mai nimic. În primele zile

orașul mi-era străin, călătoream cu tramvaiul fără țintă și umblam ore în șir pe jos, așa încât uneori mă rătăceam și trebuia să verific harta pe telefon. Haga semăna cu orașele europene în care petrecusem lungi perioade din viața mea și poate din acest motiv eram surprinsă de cât de ușor și de frecvent îmi pierdeam simțul orientării. În acele momente, când familiaritatea străzilor ceda în fața derutei, mă întrebam dacă aș putea fi vreodată mai mult decât o vizitatoare acolo.

Și totuși, străbătând străzile și cartierele, aveam din nou senzația că totul este posibil. Trăisem atâta vreme cu doliul meu lent, încât încetasem să-i mai acord atenție și nu mai remarcam cât de insensibilă mă făcuse. Dar acum începea să se risipească. Un spațiu nou se deschidea. Pe măsură ce zilele treceau, simțeam că avusesem dreptate să plec din New York, deși nu știam dacă avusesem dreptate să vin la Haga. Vedeam detaliile peisajului într-o lumină intensă și uneori bulversantă, fiindcă locul nu era încă uzat de obișnuință sau deformat de memorie și fiindcă începusem să caut ceva, fără să știu ce anume.

Cam pe atunci am întâlnit-o pe Jana, printr-o cunoștință comună din Londra. Se mutase în Olanda cu doi ani înaintea mea

pentru un post de curator la Mauritshuis — menajera unei galerii naționale de artă, așa își numea ea poziția, ridicând ironic din umeri. Avea o fire cu totul diferită de a mea. Ea era deschisă într-un mod aproape compulsiv, în vreme ce eu devenisem reținută în ultimii ani — boala tatălui meu îmi servise drept avertisment mut împotriva unor speranțe prea mari. Și totuși, intrase în viața mea într-un moment când eram mai receptivă decât de obicei la promisiunea intimității. Compania ei guralivă îmi aducea o alinare înviorătoare și mă gândeam că în diferențele dintre noi atingeam un soi de echilibru.

Cinam frecvent împreună și în seara aceea se oferise să gătească, spunând că se săturase să tot mănânce la restaurant și că astfel vom face amândouă economie — era vorba despre creditul ei cel nou și deloc neglijabil. Jana cumpăraseră recent un apartament în zona gării și mă tot îndemna să mă mut și eu în cartier când urma să îmi expire contractul de închiriere pe termen scurt. Începuse chiar să-mi trimită anunțuri imobiliare, asigurându-mă că era un cartier care avea multe de oferit, printre altele fiind bine conectat la transportul în comun. De fapt acum îi era mai ușor să meargă la serviciu, era mai degrabă o plimbare cu tramvaiul, decât o navetă.

În timp ce mergeam de la stația de tramvai spre locuința ei, sub tălpi îmi scrâșneau cioburi de sticlă. Imobilul în care locuia Jana, o construcție modestă, acoperită cu șiruri de balcoane, era înghesuit între un bloc de locuințe sociale și o clădire nouă, din oțel și sticlă, cu apartamente proprietate privată, două ipostaze ale unui cartier aflat în continuă schimbare. Am sunat la interfon și m-a lăsat să intru fără un cuvânt. A deschis ușa înainte să apuc să bat, ce se întâmpla la serviciu era un coșmar, m-a anunțat fără niciun preambul, nu se mutase de la Londra la Haga ca să-și petreacă zilele aplecată în fața unor tabele Excel. Și când colo exact asta făcea zi de zi, își făcea griji din pricina bugetelor și a declarațiilor de presă, iar în ceea ce privește arta în sine, abia dacă apuca să vadă ceva; cumva, asta devenise răspunderea altcuiva. Mi-a făcut semn să intru și mi-a luat sticla de vin din mână. Hai, stai cu mine cât gătesc, mi-a spus peste umăr și a dispărut în bucătărie.

Mi-am agățat haina în cuier. Mi-a oferit un pahar cu vin când am intrat în bucătărie și s-a întors la plită. Mâncarea e gata într-un minut. Cum e la serviciu? Ți-au spus ceva în legătură cu contractul? Am clătinat din cap. Nu știam dacă îmi vor prelungi sau nu contractul. Era

ceva la care mă gândeam tot mai frecvent, începusem să cred că mi-ar fi plăcut să rămân la Haga. Mă trezeam analizând sarcinile pe care le primeam, felul de a fi al supervizoarei mele, căutând un semn, ceva. Jana a dat din cap înțelegătoare și pe urmă m-a întrebat dacă aruncasem o privire peste anunțurile pe care mi le trimisese, în imobilul de vizavi era un apartament liber.

I-am spus că da și am sorbit din paharul cu vin. Deși se mutase abia recent, Jana părea să se simtă deja ca acasă, pusese stăpânire pe spațiu cu entuziasmul ei caracteristic. Știam că achiziționarea apartamentului reprezenta pentru ea un soi de siguranță care-i lipsise până atunci: se căsătorise și divorțase încă înainte de a împlini treizeci de ani și-și petrecuse ultimul deceniu cățărându-se până la poziția ei actuală de la Mauritshuis. Am privit-o cum deschide bufetul și scoate dinăuntru o sticlă cu ulei de măsline și o râșniță de piper, remarcând că toate își aveau deja locul lor. Am simțit un zvâcnet — nu de invidie, poate de admirație, deși între cele două exista o legătură.

Mâncăm la bar? a întrebat Jana. Am dat din cap și m-am așezat. Mi-a pus în față un castrolon cu paste și pe urmă a zis: de când mă știu, mi-am dorit o bucătărie cu un bar la care să

mănânc. Oi fi văzut ceva de genul ăsta în copilărie. Nu asta e sursa tuturor aspirațiilor noastre? S-a așezat pe taburetul de lângă mine. Jana crescuse la Belgrad, cu o mamă sârboaică și un tată etiopian, înainte de a fi trimisă la un internat din Franța în timpul războiului. Nu se mai întorsese niciodată în Iugoslavia sau în ceea ce astăzi se numea fosta Iugoslavie. M-am întrebat unde o fi văzut ea primul bar de bucătărie, cel pe care, în sfârșit, reușise să-l reproducă într-o formă sau alta aici, în bucătăria aceasta.

Am felicitat-o că-și împlinise o dorință și mi-a zâmbit. Să știi că îmi priește, a spus. Nu a fost ușor, tot procesul ăsta de găsire a apartamentului și pe urmă de finanțare — a scuturat din cap și m-a privit amuzată. S-a dovedit că nu e ușor să obții un credit ipotecar dacă ești o femeie de culoare, singură și trecută de patruzeci de ani. S-a întins după paharul ei de vin. Bineînțeles, contribui la scumpirea cartierului. Dar trebuie să locuiesc și eu undeva...

În acel moment, a răsunat în stradă sunetul unei sirene. Am ridicat privirea, speriată. Sunetul s-a amplificat și pe urmă a invadat apartamentul, pe măsură ce vehiculul se apropia. Un vârtej de lumini roșii și portocalii se rotea prin bucătărie. Jana s-a încruntat. Afară, sunetul unor portiere trântite și huruitul înăbușit al

unui motor. Tot timpul se aud sirene, a spus Jana întinzându-se după paharul cu vin. Au fost vreo două jafuri, anul trecut a avut loc un schimb de focuri de armă. Nu că nu m-aș simți în siguranță, s-a grăbit să adauge. Chiar în timp ce vorbea s-au mai apropiat două sirene. Jana a luat furculița și a continuat să mănânce. Am urmărit-o cum mestecă încet, pe fondul coral și tot mai zgomotos al sirenelor. Nu e nicio diferență față de cartierele în care obișnuiam să locuiesc la Londra, a spus Jana. A ridicat vocea pentru a se face auzită peste hărmălaia de afară. Faza e că, dacă trăiești la Haga, te dezveți. Uți foarte ușor ce înseamnă să trăiești într-un oraș autentic.

Sirenele au amuțit și am rămas înconjurată de o liniște subită. O sirenă poate însemna orice, am spus eu în cele din urmă. Cineva a alunecat în baie, a făcut infarct în bucătărie. A dat din cap și am realizat că se temea; nu fiindcă s-ar fi simțit amenințată de vreo primejdie sau de violență, sau nu numai de asta — în momentul acela, percepția sa asupra apartamentului se schimbase. Nu mai era o sursă a siguranței mult căutate, ci cu totul altceva, mai nestatornic și incert.

Restul serii s-a scurs sub semnul frământărilor și curând am spus că ar trebui să plec.

M-am dus în living să-mi iau lucrurile și, în timp ce-mi îmbrăcam haina, m-am zgâit prin perdele la strada de dedesubt, acum luminată slab de felinare. Pe drum nu era nicio mișcare, cu excepția licărului unei țigări — un bărbat își plimba câinele. În timp ce-l urmăream, a aruncat chiștocul pe jos și a smucit lesa câinelui, înainte de a dispărea după colț.

Jana stătea sprijinită de perete, ținând într-o mână o ceașcă de ceai, și părea mai oboșită decât de obicei. I-am zâmbit. Odihnește-te, i-am spus și a dat din cap. A deschis ușa și, când am trecut pe lângă ea, m-a apucat brusc de braț. Ai grijă până la tramvai, bine? Am rămas surprinsă de tonul ei stăruitor, de încheștarea degetelor ei în jurul brațului meu. Mi-a dat drumul și a făcut un pas înapoi. Nu strică să fii prudentă, a spus. Am dat din cap și m-am întors să plec; ea închisese deja ușa în urma mea. Am auzit clicul unei yale care se răsucea, apoi al încă uneia și apoi tăcere.

2.

Locuiam în centru, într-un cartier foarte diferit de al Janei. Îmi găsisem apartamentul acesta mobilat înainte de a sosi aici, printr-un anunț de pe internet. Nu era ieftin să trăiești la Haga, dar era mai ieftin decât la New York. Drept urmare, locuiam într-un apartament prea mare pentru o persoană, cu două dormitoare, living și sufragerie separate.

Mi-a luat ceva timp să mă obișnuiesc cu mărimea apartamentului, un efect pe care-l exacerba și mobilierul, care era prea sumar pentru dimensiunile lui. În living aveam o canapea extensibilă, în sufragerie, o masă și câteva scaune. Spațiul era astfel conceput încât să fie deopotrivă temporar și impersonal. Când semnasem contractul, considerasem ariditatea aceea un lux, îmi amintesc că umblam prin locuință, pașii îmi răsunau în gol și marcam

în sinea mea o cameră drept dormitor, o alta drept posibil birou.

Cu timpul, sentimentul acela pălise și dimensiunile apartamentului nu mi se mai păreau remarcabile. Nici caracterul provizoriu al amenajării, deși în seara aceea, când m-am întors de la Jana, m-am gândit din nou la calda intimitate a apartamentului ei, la ușurința cu care părea să-l ocupe. Am avut un vag sentiment de dor și curând m-am dus la culcare. Când m-am trezit a doua zi dimineața, afară era încă întuneric. Mi-am făcut o cafea, mi-am luat pe mine o geacă și am ieșit pe balcon — o altă calitate a apartamentului, de care profitam până și în aceste luni reci de iarnă. Înghesuisem la perete o măsuță și un singur scaun pliant, împreună cu câteva plante în ghiveci, acum veștejite.

M-am așezat cu cafeaua, înfoclită în geacă. Era încă prea devreme pentru ca pe străzi să circule mașini sau pietoni. Haga era un oraș liniștit și stăruitor de civilizată. Dar cu cât petreceam mai mult timp în oraș, cu atât atmosfera lui de curtoazie, clădirile renovate și parcurile manichiurate răspândeau o notă insidiosă de stranie — aveam sentimentul că nimic nu era așa cum părea. Mi-am amintit ce spusese Jana despre viața la Haga, că te dezvăță

de ceea ce înseamnă un oraș autentic. M-am gândit că era adevărat, că atmosfera docilă a orașului ascundea un caracter mai complex și contradictoriu.

Abia săptămâna trecută, pe când făceam niște cumpărături în centru, văzusem trei bărbați în uniformă mergând pe stradă alături de un utilaj mare, pe care păreau să-l escorteze de-a lungul aglomeratei străzi pietonale. Doi dintre ei aveau niște clești lungi și subțiri, în vreme ce al treilea ținea un furtun mare, care ieșea din utilaj, senzația fiind că ducea un elefant de trompă. Mă oprise să-i observ, fără să știu exact de ce, poate doar din cauză că mă intriga natura muncii lor lente.

În cele din urmă au ajuns mai aproape și atunci am putut să văd ce sarcină îndeplineau — cei doi bărbați cu clești extrăgeau cu multă grijă mucuri de țigară din crăpăturile trotuarului pavat, unul câte unul, o muncă migăloasă ce explica viteza de melc cu care avansau. Am coborât privirea și am băgat de seamă că întreg trotuarul era presărat cu mucuri de țigară, și asta în ciuda faptului că pe porțiunea aceea de stradă existau mai multe scrumiere publice bine amplasate. Cei doi bărbați continuau să scoată mucuri din crăpături, în vreme ce al treilea îi urma cu aspiratorul lui elefantin,

absorbind conștiincios gunoaiele cu utilajul a cărui cuvă conținea probabil multe mii sau chiar sute de mii de mucuri de țigară, fiecare înlăturat de pe stradă prin munca lor.

Cei trei erau aproape sigur imigranți, posibil turci sau surinamezi. Munca lor era impusă de estetica ereditară a orașului, fără să mai pun la socoteală nepăsarea populației înstărite, care-și arunca mucerile de țigară pe pavaj fără să stea pe gânduri, deși recipientul sortit lor se afla la o distanță de numai câțiva metri; acum vedeam că erau zeci de mucuri de țigară pe jos, chiar dedesubtul scrumierelor. Spoiala de bună-cuviință a orașului ceda permanent, iar în unele locuri, abia dacă mai exista.

În jurul meu începea să se facă lumină, orizontul se păta de culoare. Am intrat în casă și m-am îmbrăcat pentru serviciu. La scurt timp am ieșit; deși mă trezisem atât de devreme, riscam să întârzii. M-am dus grăbită în stația de tramvai din apropiere. Jana m-a sunat în timp ce așteptam, încă era acasă și o auzeam umbilând prin locuință, își lua cheile și-și aduna cărțile și cataloagele. M-a întrebat dacă ajunseseam teafără aseară și am liniștit-o că nu mi se întâmplase nimic pe drum. A urmat o pauză, am auzit cum se trânteste o ușă, se pregătea să iasă din clădire. Părea distrată, de parcă n-ar

mai fi știut de ce mă sunase, pe urmă mi-a amintit că urma să vin sâmbătă cu Adriaan la ea la cină și m-a întrebat dacă exista ceva ce mânca sau ceva ce nu mânca în mod special.

Tramvaiul intra în stație și i-am spus că orice mâncare va fi pe placul lui și că-i voi telefona mai târziu. Am închis și am urcat în tramvai, iar în scurt timp hurducăiam spre Curtea pentru care lucram deja de aproape șase luni. Cei mai mulți dintre colegii mei trăiseră în diverse țări și erau cosmopoliți prin natura lor, cu o identitate ce nu putea fi separată de resursele lor lingvistice. Și eu mă defineam într-un mod similar. Vorbeam cu o fluență nativă engleza și japoneza, datorită părinților mei, și franceza, datorită copilăriei trăite la Paris. Mai învățasem și spaniola și germana până la nivel de competență profesională, deși acestea, împreună cu japoneza, erau mai puțin importante decât engleza și franceza, limbile oficiale ale Curții.

Dar fluența era doar fundamentul în cazul oricărei munci de interpretariat, care cerea o precizie extremă; și deseori mă gândeam că mai degrabă înclinația mea către aceasta din urmă, decât vreuna dintre aptitudinile mele lingvistice, făcea din mine o bună interpretă. Acea precizie era și mai importantă într-un

context juridic și, în decurs de o săptămână de când lucram pentru Curte, am învățat că vocabularul ei era deopotrivă specific și ezoteric, cu o terminologie oficială stabilită pentru fiecare limbă și apoi respectată îndeaproape de către toți interpreții din echipă. Motivele erau evidente, dedesubtul cuvintelor se întindeau mari abisuri între două sau uneori mai multe limbi, care se puteau căsca fără nicio avertizare.

Sarcina noastră, ca interpreți, era să întindem punți peste aceste goluri. Acea navigare — care alături de acuratețe presupunea o anumită doză de spontaneitate nativă, căci uneori trebuia să improvizezi, pentru a-ți croi o cale în jurul unei sintagme necunoscute sau intraductibile, și mereu lucrei sub presiunea timpului — era mai importantă decât ai fi putut crede. O traducere inconsecventă, de exemplu, putea face ca un martor credibil să pară nedemn de încredere, aparent, schimbându-și depoziția cu fiecare interpret. Acest fapt putea afecta, la rândul său, deznodământul unui proces, fiind puțin probabil ca judecătorii să remarce o schimbare de personal în cabina interpreților, chiar dacă vocea care le vorbea în ureche era brusc cu totul alta, transformându-se din masculină în feminină, din șovăitoare în sigură pe sine.

Singurul lucru pe care-l remarcam era că îl percepeau altfel pe martor. Odată ce o fărâmă de lipsă de credibilitate ar fi produs fisuri în depoziția martorului, fisurile s-ar fi transformat în crăpături, care ar fi amenințat, la rândul lor, întregul personaj al martorului. Oricine depunea mărturie prezenta un personaj de un fel sau altul: depoziția era pregătită și modelată în detaliu fie de către apărare, fie de către acuzare, fiecare era adus în fața instanței pentru a juca un rol. Curtea funcționa după principiul suspendării îndoielii: toți cei aflați în sala de judecată știau, și totuși nu știau, că martorii erau pregătiți, că o bună doză de artificialitate înconjură chestiuni întemeiate pe autenticitate.

La Curte, în joc era nimic mai puțin decât suferința câtorva mii de oameni, or în suferință nu putea fi vorba despre amăgire. Și, totuși, Curtea era prin natura ei un loc al teatralității. Iar aceasta se regăsea nu doar în mărturiile atent elaborate ale victimelor. Prima dată când am asistat la o ședință am fost bulversată, atât acuzarea, cât și apărarea au fost lipsite de orice măsură în pledoariile lor. Și apoi, acuzații înșiși erau deseori formidabili prin firea lor, deopotrivă imperativi și autocompătitori, erau politicieni și generali, oameni obișnuiți

să ocupe o scenă spațioasă și să-și audă sunetul propriilor voci. Interpreții nu puteau evita pe de-a-ntregul acest teatru, sarcina noastră era nu doar să traducem cuvintele rostite de către subiect, ci să indicăm și atitudinea, nuanța și intenția din spatele cuvintelor.

Prima dată când ascultai un interpret vorbind, vocea lui putea să ți se pară rece, precisă, lipsită de orice inflexiune, dar cu cât îl ascultai mai mult, cu atât auzai mai multă variație. De exemplu, dacă se făcea o glumă, era în sarcina interpretului să comunice umorul sau tentativa de umor; la fel, dacă ceva era spus cu ironie, era important să precizezi că sensul cuvintelor nu era cel aparent. Acuratețea lingvistică nu era suficientă. Interpretarea era un act de mare subtilitate, cuvântul aplicându-se nu doar actului traducerii. Despre un actor, de exemplu, se spune că interpretează un rol sau despre un muzician, că interpretează o compoziție muzicală.

Exista un anumit nivel de tensiune intrinsec Curții și activităților ei, o contradicție între natura intimă a durerii și arena publică în care era expusă. Un proces era un calcul complex al reprezentății în care eram cu toții implicați și de care niciunul dintre noi nu putea fi pe deplin scutit. Sarcina interpretului nu era doar să

enunțe sau să interpreteze, ci să repete inexprimabilul. Poate că aceasta era adevărata anxietate în cadrul Curții și în rândul interpreților. Faptul că activitatea noastră zilnică depindea de descrierea repetată — nu doar descrierea, ci elaborarea și înfățișarea amănunțită — a chestiunilor care erau, în general, subiectul eufemismului și omisiunii.

*

Tramvaiul era aglomerat și la un moment dat a urcat un grup numeros de elevi. Erau gălăgioși, dar pe mine, spre deosebire de ceilalți călători — care-i priveau strâmb, pentru a-și feri apoi privirea — nu mă deranjau, dimpotrivă, am profitat de ocazie pentru a asculta conversația lor sau cel puțin fragmentele pe care le puteam descifra.

Când mă mutasem la Haga nu vorbeam și nu aveam decât un contact pasager cu olandeza, însă asemănarea ei cu germana era de asemenea natură încât după șase luni dobândisem o oarecare stăpânire a limbii. Desigur, majoritatea olandezilor vorbeau fluent engleza, iar la Curte nu se ivea niciodată ocazia de a vorbi olandeza, astfel încât în mare parte am învățat ascultând — pe stradă, într-un restaurant sau o cafenea, ori în tramvai, ca acum. Un